

Redacțiunea, Administrațiunea,
și Tipografia:
Brașov, piața mare Nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se
primesc. — Manuscrise nu se
retrimet.

INSERATE se primesc la Admi-
nistrațiunea în Brașov și la ur-
mătoarele Birouri de anulări:
In Viena: M. Dukas, Heinrich
Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppels
Nachfolger; Anton Oppelk, J.
Danneberg, in Budapesta: A. V.
Goldberger, Eckstein Stern; In
Brașov: Agenca taua, Sco-
ursale de Românie; in Ham-
burg: Karoly & Liebmann.

Prețul inserțiilor: o seriă
garmond pe o colonă 6 cr. și
80 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a 3-a o
seriă 10 cr. séu 80 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU LVII

„Gazeta“ iese în săptămână.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se primumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la do. colectori.

Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiu
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a.
séu 15 bani. Atât abonam-
ente cât și inserțiile sun-
t a se plăti înainte.

Nr. 211.

Brașov, Luni-Marti, 27 Septembrie (9 Octombrie)

1894.

Nou abonament la „GAZETA TRANSILVANIEI“

Cu 1 Octombrie 1894 st. v.
se deschide nou abonament,
la care invităm pe toți amicii și
sprijinitorii fidele noștri.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 12 fl.
pe șase luni 6 fl.
pe trei luni 3 fl.

Pentru România și străinătate:
pe un an 40 franci
pe șase luni 20 „
pe trei luni 10 „

Abonamente la numerele cu data
de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 2 fl.
pe șase luni 1 fl.

Pentru România și străinătate:
pe un an 8 franci
pe șase luni 4 „

Abonarea se poate face mai ușor
prin mandate postale.

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei“.

Desastrul guvernului în camera magnaților.

Budapesta, 7 Octombrie n.
(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

Vă scriu sub impresiunea des-
baterii de ieri din camera magna-
ților. Precum știți Vineri s'a primit
proiectul de lege privitor la li-
bertatea religioasă cu o majoritate
de un vot ca basă pentru desba-
terea pe paragrafi. Și acest rezultat
slab a avut să-l mulțumescă
guvernul numai presiunilor de tot
felul, ce le exercită asupra mag-
naților, dintre cari mulți sunt de
parte de acea independență, ce-o re-

cere poziția și chemarea lor. Că-
va dintre aceia, cari mai înainte au
făcut opoziția, au absentat de la
vot și așa guvernul a putut is-
buti c'un vot.

Dér învingerea acesta n'a fost
de lungă durată, căci deja în ziua
următoare, la desbaterea pe paragrafi,
s'a întors foia și au fost primite
una după alta, cu majoritate insem-
nată, două amendamente ale opozi-
ției, cari au produs mare mâhnire
și consternațiune în tabăra calvi-
nistă.

Pentru a fi bine înțeles ob-
servă, că adevărata luptă, ce s'a in-
cins în camera magnaților impre-
jurul proiectelor de lege biseri-
cesci-politice se poartă adî între cal-
viniști, cari de pe timpul regimu-
lui Tisza au ajuns la o influență
și putere ne mai pomenită în Un-
garia, și între catolici, cari combat
această influență și vor să restabi-
lescă preponderanța lor. In fond
și catolicii sunt conduși de aceleași
vederi șoviniste, în ce privesc așa
numitele interese ale maghiarismu-
lui, și ei sunt preocupați în toate
întreprinderile lor de faimă „ideea
de stat maghiar“. Inr'un punct
înse această pară a fi neinduplecătoare,
acolo adevărat unde e vorba de reali-
sarea programului dîsu „pur libe-
ral“ al taberei calviniste, conduse
de d-nii Wekerle-Szilagyi.

Acțiunea partidei catolice a fost
îndreptată așa-dér în desbaterile
din zilele premergătoare cu deose-
bire în contra extremismului liberalism,
cu ajutorul căruia calvinistii tind
ași asigura influența și puterea lor,
vîndu după popularitate și ape-
lîndu la sprijinul Evreilor. De
astă dată le-a și succesul catolicilor
de a da o lovitură guvernului în
ședința de ieri, făcîndu să se respingă
cu o majoritate de 26 voturi pa-
sagiul privitor la îndreptăirea de a
nu aparține nici unei confesiuni,
adeacă de a fi și fără confesiune.

Încă era posibil ca guvernul
să se învoiască cu eliminarea acelu
pasagi și să aplaneze într'un mod
diferența divergență, dér după ce
camera magnaților a respins la a
treia, cetire cu mare majoritate in-
tregu proiectul privitor la liber-
tatea religioasă, e silit să rein-
cîpă lupta, prezentînd proiectul
de lege din nou camerei deputa-
ților și după aceea camerei magna-
ților.

D-nii Wekerle-Szilagyi speră,
că cu acesta procedură vor isbuti
în cele din urmă a-și ajunge scopul,
dér lesne se poate întempla și
contrariul și un nou desastru po-
te fi foarte fatal pentru existența cabi-
netului.

Votul de ieri al camerei mag-
naților po-ave dér consecințe
grave pentru guvern, mai ales
décă, după spiritul ce domnesce
acuma, el s'ar repeta Luni, când
va veni la desbatere proiectul de
lege pentru recepțiunea confesiunii
evreesci.

Încinsă astfel lupta între cal-
viniști și catolicii unguri, archierei-
lor noștri nu le remase altă ale-
gere decît de a se alătura la opo-
zițiunea catolicilor într'un punct
combătea proiectul de lege peri-
culos.

Dela început au luat parte
la ședința toți archiereii noștri ro-
mâni de ambele confesiuni, afară de
episcopul Szabo care, nu știu din
ce cauză, a absentat. Știți că la
desbaterea generală au luat cuvîn-
tul Episcopii Mețianu și Popea, și
că la observarea celui din urmă
privitor la tendințele de maghiarizare
ministrul Szilagyi a răspuns cu
cunoscutul fariseism, că guver-
nul nici că se gîndesce a folosi
legile propuse în contra naționalită-
ților.

In ședința de ieri la § 6 a vor-
bit și Metropolitul Miron Românul
făcîndu propunerea, ca după

usul de până acuma biserica ro-
mână și sîrbă greco-orientală să fi
înșirate imediat după biserica ca-
tolică și cea greco-catolică și înain-
tea bisericii protestante.

Modificarea acesta în textul
paragrafului a fost primită de ma-
joritate, după ce miniștri Eötvös și
Wekerle au declarat, că nu o di-
ficultează decît va fi privită numai
ca o modificare stilară. Acesta a
produs o impresiune neplăcută în-
tre șovinști, mai ales că se opu-
sesse modificării și baronul refor-
matu Pronay. In deosebire d-lui Szi-
lagyi i-a dispăcut lucrul, și s'a in-
cinsu o dispută infocată între el și d-l
Wekerle pe banca ministerială, ér
resultatul a fost, că Wekerle a re-
venitu mai târziu per nefas la §
6 și a declarat, că 'și rezervă, ca
la altă ocaziune să cîră de la camera
magnaților o nouă hotărîre cu pri-
vire la ordinea în care sunt numite
confesiunile în § 6.

Nici acesta neînsemnată modi-
ficare n'o putură mistui d-lu We-
kerle-Szilagyi numai ca nu cum-va
să se dică, că s'a făcut printr'însa
vr'o concesione bisericii române și
sîrbesci greco-orientale.

Caracteristic pentru ilustrarea
asigurării lui Szilagyi, că guvernul
n'are gîndu rău față cu Nemaghiarii.

Surprindere neașteptată.

— Din camera magnaților. —

Ședința de 6 Octombrie n. a came-
meri magnaților este de o deosebită im-
portanță. Majoritatea camerei a respins, în
a treia cetire, proiectul despre liberul eser-
ciciu religioasă.

Inainte de a se trece la ordinea di-
lei, exministrul Albin Csáky s'a ocupat
cu acuză contelui Zichy Nándor, după care
averi catolice se înstrăineză pentru scopuri
de-ale guvernului. In discuția acesta per-
sonală au intrat și ministrul Szilagyi,
episcopul Schlauch și contele Stefan Ke-
glevich.

FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

Românii din Ungaria.

Originea, istoria și starea lor presentă,
de Henri Gaidoz.

Traducere de George Moroianu, elevu al școlii
libere de științe politice din Paris.

(6) (Urmare.)

Impunerea limbii maghiare este un
gravament de un alt ordin, dér un
gravament încă și mai grav, căci limba
nu este numai simbolul, ea este și espre-
siunea naționalității, și toamai din acest
motiv Maghiarii vrău să impună limba
lor la toate naționalitățile din Ungaria.
Nu trebuie să asemănăm Ungaria, stat
poliglot cu o țară, ca Franța, stat unitar,
unde de secol o naționalitate și o limbă
s'a impus provinciilor de origini diverse.
Décă este în Europa un stat, care s'arput
asemăna în privința acesta cu Ungaria,
ar fi Elveția cu cele patru naționalități
și limbile ale sale; cu diferența aceea însă,
că în Elveția nici o naționalitate (chiar cea

germană, care e multă mai numerosă ca
celelalte) nu oprimă pe celelalte. Impunerea
limbei maghiare nu este numai o măsură
opresivă față de națiunile nemaghiare din
Ungaria, este și o inovație și ea nu po-
te invoca „dreptul istoric“ așa de scump
Maghiarilor, când el vine în ajutorul
prietinilor lor.

Décă statul ungar a putut, în
decursul atator secol, să subsiste
fără ca jalusia să fi turburat vreodată
diferitele sale neamuri, cauza a fost,
că limbile acestor neamuri erau toate
ce evul mediu al nostru numia limbă
vulgare, prin opozițiune la limba vorbită
de omenii culti, care era latina. Limba
latină era limba politică, parlamentară,
administrativă, judiciară a Ungariei: acesta
era o limbă accesibilă tuturor, și în ace-
lași timp o limbă neutră. Latina rămăne
ca o limbă oficială a Ungariei până la 1840:
în parlamentul din Pesta se vorbea lati-
nesce până la 1848. Limba maghiară,
impusă ca limbă oficială în toate branșele,
nu numai în politica generală, dér și în admi-
nistrația și justiția și în cele mai mici
detalii ale administrației locale, devine o viza-

țiune permanentă pentru naționalitățile ne-
maghiare. In punctul acesta doleanțele
Românilor nu diferă de cele ale celor-
lalți supuși ai Maghiarilor. Dér ei se mai
plâng, că sunt excluși din toate funcți-
unile administrative în comitatele unde ei
sunt în majoritate și că ocuparea de func-
țiuni liberale le este sropoă; ei
sunt tratați ca străini pe pământul pa-
triei lor.

Maghiarii speră, că prin o educa-
țiune maghiară și prin maghiarizarea
tinerimei, să transforme Ungaria în
stat național maghiar. Cu toate, că la
crearea dualismului o lege de la 68 a prevă-
dută, ca copiii diverselor naționalități să-
capete instrucțiunea în limba lor na-
țională. Școla este astăzi în Ungaria un
mijloc de maghiarizare prin excelență.
Spațiul ne lipsește pentru a intra în de-
taliile acestei campanii școlare: destul
décă vom spune, că în școlile și colegiile
oficiale învățământul se dă numai în un-
gurește, că guvernul intervine prin ins-
pectorii săi în școlile primare române,
fundate din inițiativa privată și în seminarele
bisericii ortodoxe române, și că interdic-

Românilor a funda școle pentru copiii lor.
Mai mult, guvernul maghiar încura-
găză societățile de maghiarizare, cari se în-
temeiază sub numele de „Societăți de pro-
gres național“ séu „Societăți de cultură“,
cari răspândesc instrucțiunea în limba ma-
ghiară, și compensă pe institutorii ma-
ghiarisatori, etc.

Aceste societăți au avantajul
protecțiunii oficiale. Școlile și stabili-
mentele culturale ale Românilor luptă
cu greu contra acestei propagande, căci
Românii sunt săraci; astăzi mai sunt însă
ajutați din fondurile unei societăți, fundată
în România după modelul „Schulverein“ u-
lui german din Berlin, „Liga pentru uni-
tatea culturală a Românilor“, a cărei re-
ședință este în București; are de scop a
încuraja și a susține în străinătate școlile,
în cari învățământul se dă în limba ro-
mânescă.

Cu toate că acțiunea ei se estinde nu-
mai în marginile modeste ale țării
școlare, Societatea acesta a fost denun-
țată în 1892, de la tribuna parlamentului
maghiar de către contele Appony; acesta
se indignă chiar pentru că biroul aces-

A urmatu apoi o mica discutie asupra ordinii in rangul a confesiunilor, cuprinsa in § 6 a proiectului. La cestiunea aceasta a luat cuvintul Metropolitul Mironu Romanulu, declarandu, ca are sa faca o observare. Nu intelege de ce autorii proiectului au pus in ordinea confesiunilor biserica greco-orientala indertul bisericii protestante. In tote legile de pana acum, duse Prea Sfantia Sa, confesiunea gr. or. este inisrata indata dupa cea romano-catolica si inainte de cea protestanta. In noulu proiectu insu biserica gr. or. este degradata. Propune deci, ca paragrafulu acesta sa fie modificatu astfel, ca indata dupa confesiunile catolice sa fie inisrata confesiunea greco-orientala.

Ministrulu Eotvos dice, ca prin proiectulu acesta se intesca la egalitatea tuturoru confesiunilor. E firescu dera, ca prin ordine nu vrem sa stabilim nici o clasare de rang. Din punctulu acesta de vedere nu contrazice unei modificari stilare.

Ministrulu Wekerle asa soie, ca in legile ungare totdeuna confesiunea protestanta precedeza pe cea greco-orientala. Elu nu pote sa se alature la o modificare, decatu, decu s'ar declara din tote partile, ca acesta n'ar ave o consecinta asupra raportulu de rang.

(Strigate din tote partile: sa remana paragrafulu cum e).

Br. Pronay dice, ca cele duse de Metropolitulu Mironu se opun hotaritu desvoltarii istorice. Paragrafulu coresponde pe deplin cu desvoltarea dreptulu publicu bisericescu.

Metropolitulu Mironu Romanulu ia din nou cuvintulu si cere modificarea paragrafulu. In urma acesta camera a primitu modificarea propusa, votandu pentru ea arhierii catolici si membri catolici ai camerei. Vedendu acesta guvernamentalii, au cerutu contra proba de votare, der presedintele Szlavy n'a admis'o, ci referitoru la cuvintele lui Wekerle, a declarat, ca hotarirea adusa nu stabileste nici o ordine de rang intre confesiuni.

A urmatu apoi o viua discutie asupra stergerei capitolulu, care vorbeste despre confesiunile recunoscute. Conte Zichy N. a propusu stergerea acestui capitolu, fiind-ca elu este tocmai asa de primejdios, ca si dispozitiunea referitoare la neconfesionalitate. Lui Zichy i-a raspunsu mai intaiu contele Stefanu Keglevich, care a voit sa incearca tota discutia, der nu i-a succesu. A luat apoi cuvintulu Br. Iosifu Vecsey, care se alaturu la propunerea lui Zichy, din cauza, ca capitolulu intregu nu coresponde de locu conceptelor liberale, fiind-ca prin elu confesiunile ar fi espuse asu oanta garantia la cavaleresca pricepere a ministrilor. In capitolulu acesta, dice Vecsey, suntu inisrate puncte atat de delicate, incatu ministrulu i-a fi forte cu greu a-le rezolva. D. e. punctulu, care dice, ca nu-

mirea confesiunii se n'abia caracteru national, pe cand totu in acesta lege sanctionam noi inshi-ne numirile bisericilor: romand, grecoscu, serbescu. Cere deci eliminarea acestui capitolu.

Ministrulu Szilagy, luandu lupta cu opozitia spune, ca propunerea lui Zichy insemnaza ruperea in bucati a proiectulu, fiind-ca dieta ar fi nevoita sa ia singuraticu la desbatere confesiunile, cari s'ar infinta. Decu suntu biserici cu caracteru de rassa si nationalu, acesta nu e corectu — si ast-felu guvernulu are datorinta de-a impiedeca formarea de confesiuni, cari s'ar basa numai pe caracteru de rassa, seu nationalu. Capitolulu e necesaru si pentru-ca reguleza raportulu confesiunilor nou recunoscute fata de stat.

Br. Hornig, episcopulu de Vesprimu, se alaturu la propunerea lui Zichy; ministrulu Wekerle o respinge si sustine capitolulu. La votare propunerea lui Zichy a cadutu cu 107 contra 111 voturi.

Dupa acesta a urmatu desbaterea asupra capitolulu III, care cuprinde dispozitiunile asupra neconfesionalitatii. La cestiunea acesta primul vorbitoru a fostu contele Aladar Andrassy, care a cerutu eliminarea intregulu capitolu, fiind-ca nu se pote impaca de locu cu ideia, ca viața fara confesiune, fara religia se pota fi inarticulata in lege.

Contele Nicolau Zay nu tine de lucru crestinescu, a inarticula in lege viața fara confesiune. Elu combate capitolulu mai alesu din punctu de vedere nationalu ungurescu si recomanda primirea propunerii conreului Andrassy.

Br. Vay Bela tine de forte necesaru capitolulu III. Fara de acesta legea, n'ar fi, ceea ce ar voi sa fie si cum s'a planuitu. Recomanda primirea lui. Salamon Gajzago apartine acelor idealisti, cari credu ca religia n'are nimic cu confesiunea. De odata cu omulu se nasce dreptulu celu mai naturalu, ca se pota ave atingere cu Dumnezeu si recomanda primirea propunerii conreului Andrassy.

Ministrulu Br. Eotvos Lorand, se incurca intr'o lunga polemie cu vorbitorii din opozitia. Der deja la inceputu a treuitu sa se lupte cu sgomotulu, care cerea mereu: votare! votare! In proiectu, dice Eotvos, este vorba de liberulu exercitiu religiosu si nu despre concesiunea alegerii intre diferitele confesiuni. Proiectulu nu dispune asupra castigarii de drepturi cetatenesci, ci despre libera manifestare a convingerii interne, a libertatii consoientei. Usurinta trecerii dela o confesiune la alta este restrinsa in proiectu prin aceea, ca celu ce trece este silitu anumita vreme a plati darea catre biserica la care apartine. Rogu camera sa primisca capitolulu intregu.

Dupa-ce mai vorbeste contele Keglevich, presedintele supune la votu propune-

rea contelui Andrassy, care a primitu 122 de voturi, contra au votatu 96. Camera adeca a respinsu capitolulu III cu o majoritate de 26 voturi.

Proiectulu desbatandu-se mai departe pe paragrafi, urmaza votarea generala. Presedintele Szlavy intreba, decu camera primesce, ori nu, proiectulu dimpreuna cu modificarile facute.

Camera raspunde prin ridicare. Marea majoritate — dupa cum s'a constat — nu primesce proiectulu.

Presedintele anunta apoi, ca in sedinta dela 8 Octomvre se va desbate proiectulu despre receptiunea Evreilor.

Ministrulu Hieronymi despre agitatieuna romana.

Din Roma i-se telegrafeza lui „Pester Lloyd“, ca unu corespondentu vienesu alu diarului italianu „Gazzetta del Popolo“ a avutu o convorbire cu ministrulu de interne Carol Hieronymi, in care ministrulu s'a exprimat despre tinuta guvernului ungaru fata cu agitatieuna romana din Ungaria, in urmatorulu modu:

In cele dintaiu zile, cand apartinetorii acestei nationalitati s'au asecatu in Ungaria, au fostu intre ei omeni, carinici odata n'au incetat, de-a laturu in contra nostra, defaimandu-ne in celu mai vehementu modu, si folosindu tota ocaziunea pentru de-a afitu nemulamirea in poporu. Cunosc istoria famosulu Memorandu. Capetenile agitatieuna romane voru a-i espune regelui in Viena aspiratiunile lor. Se intelege, ca regele nu-i primi, si de-ore-ce ei raspandira acestu memorandu prin ajutorulu pressei, ast-felu li-se intentu cunoscutulu procesu, care se fini cu condamnarea defaimatorilor Ungariei. Nu ai ideia, catu de departe au mersu acestia cu raspandirea principiilor lor defaimatore si revolutionare in acele tinuturi, unde agitau. Celu ce se apropia pe acolo de unu Maghiaru este unu omu de nimica, unu tradatoru, unu spionu.

Ma intrebi, ca ce voiescu ei? Dorintele lor suntu forte evidentu exprimate in textulu Memorandulu. Ei voiescu sa creeze in Ungaria o mica Romania si sa schimbe statulu intr'o confederatiune de tari, cari sa fie impartite dupa limbi. Ceea ce insu remane nespustu este, ca o parte dintre ei ar voi sa se unisca cu Romania. Adeca, ca se rupu Transilvania de statulu ungaru, pentru de a estinde imperiulu romanu.

Numerulu Romanilor din Ungaria este ceva peste douu milioane, der trebuie sa ve spunu, ca in tara nostra locuescu d. e., si douu milioane de Nemti, fara ca acestora se le vinu in minte sa atace integritatea statulu. Romanii nu vreu nici decatu sa invețe altu limba, afara de a lor. Dupa lege ar trebui sa invețe si ungurescu, si esista sute de invetatori, cari nu intelegu nici unu cu-

ventu ungurescu, asa incatu guvernulu a ave motivu sa se planga.

Ma intrebi, ca ore este adeveratu cumca Romanii nu au reprezentanti in parlamentu. Suntu mai multu deputati romani in camera, numai catu acestia nu suntu recunoscuti din partea celor nemulamiti cu adeveratu reprezentanti ai Romanilor, ca pentru ei, unu deputatu romanu in camera din Budapesta, care nu se tine de programulu famosu dela Sibiu din a. 1881, este unu renegatu, unu tradatoru.

Ce are de gandu sa facu guvernulu in fata unei ast-felu de stari? Noi am aratat, ca nu putem tolera agitatieunile ilegale, am intentatu procesele si vomu continua a apela la judecatorii, catu timpu va fi de lipsa. Tot-odata insu cautamu a imbunatati administratieuna acolo, unde o aflamu aceasta de lipsa in interesulu generalu alu poporulu, si te potu asigura, ca guvernulu ungaru esamineza in modu imparzialu (ori si ce plangere, ori de unde se vinu ea, si ca tinde a ajuta, decu plangerile suntu basate).

Romanii se plangu si striga in lumea largu, ca nu li-se deschide calea la posturi publice. Acesta nu coresponde adeverulu. Suntu multu Romani aplicati in administratieuna justitiaru, la oficiile telegrafice, la posta, in ministrulu de agriculturu si in alti rami ai serviciulu publicu. Naturalu, ca omulu nu se pote interesa, decu functionarul apartine elu acestei seu acelei nationalitati, ci nu mai de aceea, ca este elu aptu pentru serviciu. In administratieuna municipalu, ce e dreptu, suntu aplicati putini Romani, der acesti functionari la noi se alegu. Romanii remanu pasivi, si in fine totu se plangu. Ei facu chiar acea impresiune, ca omulu, care punendu-i-se mancarea buna inainte, nu voiescu sa manance, der mai apoi se plange, ca more de fome.

Ti-am spusu deja, ca Romanii au scolele lor romanescu, der conformu legii, ei trebuie sa invețe si limba ungaru. Adaogu, ca la noi scolele elementare, cu putina exceptiune, nu atarna dela stat, ci dela diferitele confesiuni, si ca guvernulu isi rezervu numai dreptulu si datorinta de supraveghiare. Poti vedu deci, ca reprosurile vechemente, ce ni-se facu pentru instructiunea elementaru, suntu cu totul nebasate.

Nu credu, ca miscarea romana ar fi o manifestatiu reactionaru, adeca o forma de lupta indreptata contra ideii liberale, ce in mare mesuru predomnesce la Unguri. Nu, ea in realitate e o agitatieuna separatistica; der e siguru, ca clericali din intraga lumea cautu a esploata acestu miscare si tindu a arunca cele mai urte suspiciuni in fata Ungurilor.

Ma v-iu exprima in scurtu: Agitatorii romani nu voiescu o imbunatate, ci le trebuie homeru-ulu, pe care nu li-lu putemu da.

In fine mai adaogu, ca dupa parerea mea, in mania tuturoru acestoru agitatieuni mari, miscarea romana in curendu va inceta.

tei societati ar fi fostu primitu in audienta de regele Carolu alu Romaniei si ca ar fi obtinutu de la densulu cuvinte bine-voitoare. Conte Kálnoky raspunde cu spirit, ca elu nu cunosea istoria acestei audiente.

Nu vomu intra in seria vexatiunilor si persecutiunilor, de cari se plangu Romanii din Ungaria*).

Le vomu resuma intr'unu cuventu, spunendu, ca natiunea romana este tratata in Ungaria, cum suntu aici aproape de noi Alsacienii si Loreni, cari nu vreau sa uite suvenirulu patriei franceze. Romanilor nu le este permisu de a fonda societati de nici unu felu, chiar nici de acelea, cari au unu caracteru de utilitate publicu, fia reu-

niuni agricole, seu syndicate industriale fia reuniuni de femei ori de asociatiuni literare de studenti etc. Dreptulu de asociatiune nu esista pentru Romani.

Der se bucura celu putinu Romanii de libertatea pressei, si potu ei sa facu cunoscute gravaminele lor inaintea opiniei publice? De locu.

Intr'adeveru, esista in vechiulu arsenalu de legi facute pentru Transilvania o „patenta imperiala din 27 Maiu 1852“. Acesta patenta fusese edictata pe timpul absolutismulu; guvernulu ungurescu a lasatu insu sa subsiste pentru a pute sa se servisca de ea in contra pressei opozitionale nationale*). Procesele de presa suntu frecvente contra diarelor romane din Tran-

silvania. Recunosceru gravamineloru nationalitatii romane e privitu ca delictu, si judecatorii maghiari n'au mana usora. Aceste procese se judeca de curtile cu jurati. Diarele romane se publica in cerculu judecatorescu alu Sibiului; der Sibiulu este unu orasu germanu, si cum juratii achitau cate-odata pe jurnalistii romani, guvernulu ungurescu a suprimatu in 1884 cerculu judecatorescu alu Sibiului si l'a anexatu la acela alu Clusului. Clusulu este unu orasu cu desavarsire maghiaru; publicistii romani din Transilvania suntu trasi inaintea juratilor maghiari, adeca in fata adversarilor lor politici. Procesele de presa — si condamnările — nici nu se mai potu numera, si printre cei mai distincti scriitori romani din Transilvania abia mai suntu, cari se nu fi facutu cunoscutu cu inchisorile unguresci.

Iritatieuna natiunii romane si incapatinarea guvernulu ungurescu in politica lui de maghiarizare, au facutu situatiunea forte incordata si aproape revolutionaru. Unu procesu intentatu in momentul acesta sefiloru natiunii romane pune vefu desperarii Romanilor si se pare a fi punc-

tulu de plecare alu constituirii unei ligi a tuturoru nationalitatiloru nemaghiare din Ungaria. Comitetulu conducatoru alesu de alegatorii romani, si care se intrunese aproape in toti ani la Sibiu, hotarise in principiu chiar din 1887 de a presenta revendicările natiunii romane intr'o petitiune adresata imperatulu-rege Franciscu Iosifu. Acestu proiectu a fostu mai intaiu amanatu in speranta, ca regimulu maghiarizatoru va incerca ore-cari modificari in spre bine; der cum evenimentele dovedeau mai curendu contrarulu, conferinta nationala din Ianuarie 1892 adopta textulu acestei petitiuni, care formeza o brosuru mare in cartu, intitulata: „Memorandulu Romaniloru din Transilvania si Ungaria, prezentatu Majestatii Sale imperiale si apostolice regale Franciscu Iosifu I, etc.“ Acesta este cartea dureriloru natiunii romane cu asigurarea devotamentulu poporulu romanu catre imperatulu-rege si catre dinastia sa, devotamentu de care parintii sai au datu proba in răsboiulu civilu din 1848—1849.

(Va urma).

*) Acestea se gasescu descrise mai pe largu, si spriginite pe fapte, intr'o publicatiune in limba franceza intitulata: Cestiunea romana in Transilvania si Ungaria, Replica tinerimei universitare romane, etc. Viena, Budapesta, Graz, Clusiu. Autorii acestei scrieri au fostu pentru indiscretiunea loru condamnati la inchisore si la amendu.

*) Patenta acesta a fostu mentinuta in vigore, pe langa cate-va modificari, printro ordonatiune a ministriloru de justitiu si de interne cu data de 14 Maiu 1871. Maghiarii au facutu sa disparu numele de Transilvania; der ei mentinu pentru acesta tara, in vederea politiei loru nationale, o legislatiune de presa distincta si diferita de cea din restulu Ungariei.

Administrațiunea în Ungaria pretutindenea este egală. Nu vom să maghiarismul pe nimeni cu forța: acesta e o defăimare. Respingem naționalitățile mai mult, ca toate celelalte țări cu limbi diverse, și noi în statul nostru avem nouă de aceste (naționalități).

La întrebarea d-tale, că ore este aderat, cumcă guvernul român sprijine pe România din Ungaria, răspund: este sigur, că în România agitațiunea Românilor din Ungaria e mare, d-er ce se fine guvernul ungar, e greu de-a judeca, că se prestăz legile române ale acelui guvernă și puterea și destulă sprijin, pentru de-a învedi prin fapte acea bunăvoință față cu noi, pe care ni-o dovedesc în raporturile oficiale. Dealtmintrelea sunt de firma speranță, că îndată-ce se va domoli agitațiunea în Transilvania, și România din Bucu-ree vor câștiga convingerea, că le stă în interesul lor, a nu sprigina agitațiunea, care abstragându e neindreptățită, nu p-ote duce la nimic altă ceva, decât la conturbarea bunei înțelegeri dintre două state vecine.

Adresă de recunoștință.

Din partea femeilor române din Clușiu i s'a trimis d-lui V. A. Wekerle următoarea adresă de recunoștință:

Ilustre Domnule!

În Golgota suferințelor infinite ale celuptătorilor cauzei române, cu mână adevărată mângâiere și deplină plăcere am primit scirea faptelor mărețe, cari s'au efeitut în timpul celui mai de-a doua, una după alta, pentru lămurirea justelor noastre postulate și alinarea durerilor Românilor suferinți.

Publicarea vocilor latine dela frații, arangiarea actelor inedite și lupta demnă lărbătescă dela Haga, Vă îmbrătesc cununa nemuririi în activitatea continuă, cu care serviți la altarul culturii naționale și a isbândei românismului pentru realizarea idealului justiției eterne.

Adâncu p-etrune de zelul neobosit, de desvoltați, și geniul admirabil, ce p-odește întru apărarea dreptei și sănții noastre cauze, cu distincă venerațiune Vă rugăm să primiți sincerele noastre felicitări, cordialele mulțămiri și respectușele omagii, ce Vă datorim.

Dea ceriul, ca pentru apărarea umănilui, pentru binele comun, pentru f-ortărea, prosperarea și fala neamului românesc, să ajungeți cele mai adânci b-etră-nite.

Ale D-Vostre devotate:

Clușiu, 18/30 Sept. 1894.

Ida Ilea de Csato, Ana Roșiescu, Eliza Isacă, Ana Laslo, Hortensia Laslo, Silvia Laslo, Elena Nemeș, Elisa de Botta Colceriu, Marița Nasta, Susana Truța, Aurelia Ianchi, Ana Popă n. Lemeni.

De necredut!

Sub acest titlu diarul vienest „Deutsches Volksblatt“ dela 2 l. c. publică un articol de fond în care at-âră pe președintele delegațiunei austriace, baronul de Chlumecky, de-ore-ce acesta nu permise delegatului Kaftan să vorbescă despre cestiunea română, răspund următoarele:

D-l de Chlumecky nu permise a-se vorbi în delegațiunea austriacă despre cestiunea română sub pretextul nebasat, că cestiunea română ar fi o afacere internă a Austriei. Dicem nebasat, de-ore-ce cestiunea română nu este numai o afacere internă a Austriei, ci atinge interesele întregii Europe. După enunțatiunea de ieri a d-lui de Chlumecky, delegațiunea austriacă nu mai posedă aceleași drepturi, ca delegațiunea ungară.

Maghiarii poftesc, ca în delegațiunea austriacă să nu se vorbescă asupra cestiunii române. D-l de Chlumecky, natural, se conformăză acestei dorințe și plenul a rămas tăcut.

Un semn al d-lui Dr. Wekerle este, ca d-l de Chlumecky se pronunțe

ruina delegațiunei de aci, și această corporațiune taie! Nu s'ar fi putut n-ic cum demonstra mai bine inferioritatea parlamentului nostru față cu Maghiarii, nu s'ar fi putut n-ic odată discredita mai rău parlamentarismul nostru în ochii poporului nostru, ca acuma. Trebuie să-pună omul întrebarea de ce se mai întrunesc peste tot delegațiunea austriacă? Nu ar face mai bine, decât ar abdică în mod formal și ar încredința cu rezolvarea afacerilor sale delegațiunea ungară?

SCRIRILE ȚILEI.

— 26 Septembrie.

Manevrele române. M. S. regele Carol, însoțit de curtea sa militară, a plecat din Sinaia pentru a-se duce la Văsluiu, unde va asista la marile manevre. Manevrelor din anul acesta vor fi de o însemnătate mare, căci de vre-o patru ani nu s'a dat o desvotare atât de întinsă simulacrelor de luptă, ce sunt atât de importante în arta militară modernă. Pe lângă esercițiul trupelor, experiențele asupra rezistenței omenilor la oboselă, se vor face încercări foarte importante privitoare la mânărea puștilor nouă și la modificările tactice necesitate de noua armă. O parte însemnată va fi experiența practică de mobilizare repede și de transport pe căile ferate. De aceea în anul acesta se pune și un mare interes de către cei competenți în materie, și toate statele vecine au ținut a trimite reprezentanți autorizați pe câmpul manevrelor armatei române.

— 0 —

Un profesor francez în România. D-l Alglave, profesor de finance la facultatea de drept din Paris și delegat al Franței la congresul de igienă și demografică dela Peșta, a sosit în Bucu-ree. Distinsul economist francez, scrie „Timpul“, însoțit de d-l Negri, șeful de cabinet al ministerului de culte, a vizitat luni școala centrală de fete, palatul regal, liceul Lazăr, ospătaria comună și asilul de noapte. Marti, însoțit de d-l Tache Ionescu, d-l Alglave a vizitat diferite instituții culturale. Înainte de a pleca, economistul francez va visita orașele Galați, Brăila și Sinaia.

— 0 —

Liberat. D-l Patriciu Barbu, care a petrecut două luni în temnița din Vașu, a fost liberat la 27 Septembrie n. D-sa a făcut o vizită iubitorilor noștri întemnițați din Seghedin, pe cari i-a aflat să-nătoși și suferind osenda cu abnegațiune.

— 0 —

Tempestate fenomenală. Se scrie din Lipova (lângă Arad), că Vinerea trecută s'a întâmplat acolo o tempestate fenomenală. Nori groși și suri acoperiră cerul și aerul nădușit a fost sfâșiat cam pe la 1 oră d. a. de fulgere orbitore, și vetele înspăimântătoare se aușiau prin v-erzduh. Peste puțin începu să cadă o ploie însoțită de-un vifor grozav, care în urmă fu însoțit de o grindină în mărimea nucilor și alunelor. Grindina a ținut mai mult de 1 oră, în timp ce fulgera și tună într-una. Într-egă vegetațiunea a fost nimicită; animalele mai mici, paseri, porumbi și altele cădeau la pământ omorite de grindină. Pe strade curgea apa până în genunchi și abia la 4 ore d. a. s'a curățit atmosfera.

— 0 —

Proces pentru calumnie. Sâmbăta trecută s'a pertractat înaintea curții cu jurați din Seghedin un proces pentru calumnie, pe care l'a intentat asesorul consistorial Augustin Hamsea din Arad contra jupânului König Salomon, redactorul lui „Magyar Néplap“. Jupânul, v-erându-se strimtorat, s'a rugat de ertare, în urma căreia părintele Hamsea și-a retras acușațiunea.

— 0 —

Studentii români din Clușiu, după cum anunță foile ungu-reești de acolo, au serbat Vinerea trecută s-eră de cunoscință în grădina „Stadler“. Au luat parte la

serbare vre-o 60 de inși, între cari Dr. Isacă, Dr. Ilea, Dr. Silași, Podoba, capelanul Rațu. Universitarul Titus Popă a salutat pe noi colegi români universitari, în numele cărora a răspuns Iustin Popă, jurist de I an. Petrecerea a fost foarte animată.

— 0 —

Pulberea fără fum în România. Ministrul român de resboiu a hotărât, ca pulberea inventată de oficerii români pentru cartușele armelor Mannlicher, să fie fabricată în țară. În acest scop ministrul de resboiu a întocmit o comisiune, care să se ocupe cu cestiunea instalațiunei unei fabrici de pulbere și să presinte un raport detaliat asupra acestei cestiuni.

— 0 —

Curcubeu și ploie torențiale. În toamna această timpul se vede a fi foarte caprișos. Din Vințul de sus se scrie, că Vineri după prânz s'a descărcat în acele părți o ploie torențială, în urma căreia s'a arătat un curcubeu frumos, tocmai ca în timpul veri. În aceeași zi a căzut o ploie torențială și în părțile Clușului, care a fost împrenată cu fulgere și cu trăsnete, ca prin luna lui Iulie.

— 0 —

Concertul la jubileul d-lui Brandner. În onora meritului dirigent al orchestrei orașenești din Brașov, d-l Anton Brandner, care în calitatea acesta își serbează acum jubileul său 25 de ani, societatea filarmonică arangează Joi, în 11 Octombrie st. n., un concert, în sala noii case de concerte, cu următorul program: 1) Beethoven, uvertura Leonorei Nr. 3. 2) W. Gade, „F-ahlingsbotschaft“. 3) Mendelssohn: simfonia scoțiană Nr. 3. A-moll. Inceputul la 7 1/2 ore precis. Bilete se pot căpeta în librăria Hiemesch.

Răsboiu vamal între Franța și Austro-Ungaria.

Din Paris se scrie, că un răsboiu vamal între Franța și Austro-Ungaria are să izbucnescă încurându. Afacerea stă astfel:

Guvernul Franței a cerut astă-eră dela ministrul de externe din Viena, ca să dea și pentru importul vinurilor franceze favorul de care se bucură vinurile italiene. Astăzi pentru importul vinurilor italiene în Austro-Ungaria se plătesc vamă numai 3 fl. 20 cr., în timp ce vama vinurilor franceze este de 50 franci.

În sensul convențiunei comerciale, Franța are dreptul de-a pretinde același favor pentru vinurile sale, ca și acela al vinurilor italiene. Astă-eră deputatul francez Turrel, în numele agrarilor, a adresat în cestiunea această o interpelare guvernului, d-er guvernul a amănat atunci răspunsul în speranța, că intrându în trac-tări cu ministerul de externe dela Viena, îi va succeda a dobândi favorul amintit.

Au trecut de atunci trei luni, fără ca guvernul francez să fi primit vre-un răspuns. Acum se asigură, că guvernul francez și-a pierdut răbdarea de-a mai aștepta și la finea lui Octombrie el îi va da lui Turrel răspunsul datorit, care răspuns însă pentru Austro-Ungaria nu va fi altă-eva, decât o directă declarare de răsboiu, prin care convențiunea comercială cu Franța se va sista.

Dacă această s'ar realiza, Ungaria mai ales ar primi o grea lovitură, căci industria de lemne (d-oge) s'ar nimici cu desă-virșire. Astăzi se esportă dela noi în Fran-cia d-oge în valoare de 15—20 milioane fl., prin ceea ce lemnul de stejar are un preț bun. Dacă însă se va stabili pentru Franța o vamă de cinci-ori mai mare, ca cea actuală, după cum e proiectat, atunci natural, că Ungaria va perde acest esport.

Dacă guvernul din Budapesta va în-treveni grabnic pentru a li-se acorda vinurilor franceze favorul identic cu al vinurilor italiene, pericolul încă sar pute evita. În acest cas are să urmeze eftinirea vinurilor la noi. La casu contrar,

după cum li-se scrie din Paris foilor bu-dapestane, cu 1 Noembrie convențiunea comercială cu Franța va fi denunțată, er după 6 luni ulterioare va urma răsboiul vamal.

Deschiderea „Casei de concerte“

Eri, Duminecă, s'a inaugurat noua casă de concerte clădită de Sparkasse (Casa de economii) de aci, dimințea printr-un concert (Matinee), er, s-eră printr-un bal, căruia i-a premerș o frumoșă și splendidă pantomimă, jucată de tinere fete din societatea brașovă. La orele 8 s-eră publicul în număr mare grăbi spre noul edificiu. Intrarea spațioșă și practică împărțită, scările comode, ce pe la mijloc se împart în două brațe, ne conduc în sala principală. Prima impresiune ce ne face sala e, că ne simțim într-o sferă de oraș mai mare. Sala e înaltă, juru împ-erjur o galerie spațioșă și frumoș decorată. Plafonul, — pictat de D-l H. Bulhardt în figură alegorică și ornațată cât se p-ote de bogată în culori forte vii, cari sunt aproape mai bine nemerite ca figurile, — este într-o parte ascuns prin scena, ce s'a ridicat, și care cuprinde aproape a treia parte din sală.

Perdeaua scenei (de între-acte), pictată asemenea de D-l Bulhardt, reprezintă 3 muse, în cari cele din margini sunt mai bine reușite, ca cea mijlocie. Perdeaua principală încă nu e terminată. Decorațiunile scenei sunt cu mult efect lucrate și bine reușite.

Pantomima, ce s'a jucat, reprezintă un vis, ce-lu au doi copii, cari p-țeză în pădure. Ei dorm și visăz de înop-rișele, zine, pitici etc., cari apar povești cu caractere caracteristice. Se re-pe scenă în costume tablouri din cunosc-presentationă apoi patru: „Rottkäpchen“, cu tele povești germane (Heltner), frumoș lupul în pădure (D-ra „nariciu credin-„Schneewittchen“ păzită de „hen“ cu cioși (D-ra Ilasievici), „Dornrösch“, prințul, ce resbesce la ea printre (D-ra Adam), și în fine: „Aschenputte“, s-ermana orfană la lucrul ei ostenitor în bucătărie, și mai pe urmă, mirșa prințului (D-ra Altstädter).

În intervale jucau grațioș ielele și zinele florilor, înaintea reginei și a curtesanelor ei, trecându pe scenă. Printre zinele florilor, ce erau reprezentate totu de fete drăgălașe, am observat și un macu frumוש în persona D-rei Lulu Nastasi. Costumele au fost toate frumoșe și nemerite. După reprezentația a urmat dansul animat.

Sciri telegrafice.

Budapesta, 6 Octombrie. (Telegr. part. a „Gaz. Trans.“) Proiectul de lege privitor la libertatea religioasă a fost respins la a treia cetire în camera magnaților. Se d-ice, că Wekerle ar fi gata la un compromis. Bucuria clericalilor e mare.

Budapesta, 8 Octombrie. Camera magnaților a respins astăzi cu 109 contra 103 voturi, adică cu o majoritate de 6 voturi, proiectul privitor la recepțiunea Evreilor.

Literatură.

Isprăvile lui Păcală, epoeă populară în 24 de cânturi de P. Dulfu. — Acesta este titlul unei elegante broșuri, ce a apărut d-ilele acestea de sub tipar și se află de v-erzare în Bucu-ree la librăria Sococ și la librăria Sfetea, precum și la toate librăriile principale din România. Prețul 3 lei 50 bani. Broșura e voluminoșă, are 256 pag. cu un număr însemnat de ilustrațiuni. Cu deosebire pentru bibliotecile populare, noul op al d-lui P. Dulfu, cunoscut între cei mai buni scriitori ai noștri, va forma o lectură din cele mai plăcute.

Acastă telegramă am primit o Sâmbăta s-eră, târziu după încheierea f-oi. — Red.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

Cursulă pieței Brașov.

Din 8 Octomvre 1894.

Table with 3 columns: Item, Price, and Unit. Includes items like Bancnote rom., Argint român., Napoleon-d'or etc.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

din 8 Oct. n. 1894.

Table with 4 columns: Săminte, Qualitatea, Prețul pe 100 chilogr., and sub-columns for 'dela' and 'până'. Includes items like Grâu Bănățescă, Orz, etc.

Die Seiden-Fabrik G. Henneberg (k. u. k. Hof.) Zürich

sendet direct an Private: schwarze, weise und farbige Seidenstoffe von 45 kr. bis fl. 11.65 p. Meter...

Cursul la bursa din Viena.

Din 6 Octomvre 1894.

Table with 2 columns: Item and Price. Includes Renta ung. de aur, Renta de corone ung., etc.

Curată reciprocitate. — Fără acționari.

Totul venitul revine celor asigurați.

Cel mai mare și bogat institut de bani din lume.

Fondul de asigurare 907 milioane franci.

The Mutual advertisement featuring a diagonal banner with the company name and details about life insurance services.

Large vertical advertisement for LEMBERG. L. ARLER, featuring '60,000 florini' and 'Septemăna penultima'.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Octomvre 1894.

Budapesta—Arad—Teiuș

Table showing train schedules between Budapest, Arad, and Teiuș with columns for train type, time, and station.

Budapesta, gara de vest—Rușava—Vêrcerova

Table showing train schedules between Budapest (West Station), Rușava, and Vêrcerova.

Brașov—Chezdi-Oșorhei

Table showing train schedules between Brașov, Chezdi, and Oșorhei.

Simeria (Piski)—Petroșeni—Lupeni

Table showing train schedules between Simeria (Piski), Petroșeni, and Lupeni.

Nota: Orela însemnate în stânga stațiilor sunt a se citi de sus în jos, cele însemnate îndreapta de jos în sus.